

Jana Plátová: *Dokonalá láska vyhání strach.* Recepce Janových epištol v díle Klementa z Alexandrie

Skupina mladých badatelů kolem olomouckého *Centra pro práci s patristickými, středověkými a renesančními texty*, jež se v posledních letech s pozoruhodnou energií zabývá myšlenkovým odkazem staré církve, nabídla českým čtenářům již několik svazků věnovaných postavě a dílu Klementa Alexandrijského. V *Knihovně raně křesťanské tradice*, kterou řídí Lenka Karfíková a Matyáš Havrda, vycházejí Klementovy texty v kvalitní odborné úpravě a v paralelním řecko-českém uspořádání. Jana Plátová měla tak již řadu příležitostí prokázat svou profesní zdatnost i redakční pečlivost při přípravě těchto nelehkých textů. Platí to zejména o edici *Klementových Exegetických zlomků* (Praha: Oikúmené 2014), jejichž studium patří vůbec k nejnáročnějším úkolům patristického bádání.

Předložená práce je věnována recepci Janových listů v Klementově díle a jedním z jejích neskrývaných motivů je rehabilitace Klementa Alexandrijského jako křesťanského autora, jehož myšlení je sice prodchnuto platónskou filosofií, ale přitom je pevně zakotveno v Písmu. V tomto apologetickém úsilí autorka navazuje na významné zahraniční badatele z 2. poloviny 20. století i z nedávné doby (J. L. Kovács, A. van den Hoek, Ch. E. Hill, F. Amselgruber), ale sama také dlouhodobě uvádí toto téma do českého prostředí (olomoucké kolokvium 2014) a naopak i sama je dokáže v zahraničí prezentovat (sr. pečlivé a rozsáhlé Zusammenfassung, str. 215-221).

Cenné jsou již úvodní stránky věnované vymezení tématu a dosavadnímu bádání (str. 5-20). Škoda, že publikace nebyla opatřena jmenným rejstříkem citovaných badatelů; to je ovšem trend, který v souvislosti s elektronizací odborných textů pozorujeme i v jiných neméně kvalitních publikacích (bude-li práce později zpřístupněna elektronicky, za opravu by stál údaj ze str. 26, pozn. 54: překladatelem apokryfních Skutků Janových vydaných v nakl. Vyšehrad r. 2003, jakož i citované poznámky, byl Petr Peňáz).

Již ve zmíněné ediční řadě jsou Klementovy texty opatřeny podrobnými biblickými odkazy. Předložená publikace je však příležitostí k hlubšímu rozboru Klementovy práce s Písmem, a to s Janovými listy. Volba tématu byla šťastná v dvojím ohledu: jednak se těmito souvislostmi dosud zabývalo výrazně méně badatelů než v případě pavlovských epištol či evangelií (včetně Janova! – str. 9), jednak se autorce podařilo vystihnout dosud nedoceněný zvláštní význam Janových epištol pro Klementovo myšlení. Zde stačí poukázat na jeden postřeh ze závěru práce: Klement sice s oblibou cituje celou řadu biblických i dalších autorů, avšak jsou to právě Janovy epištoly, jejichž slovy nejednou celou sekvenci svých vývodů uzavírá. Jistě by tak nečinil, kdyby pro něj nepřestavovaly zvláštní autoritu. (str. 171)

Autorčinu metodu lze charakterizovat jako velmi pečlivou. V první, tzv. „přehledové“ části jsou biblické paralely přehledně evidovány a opatřeny nezbytným komentářem, v němž autorka reflektuje i dosavadní bádání - zejména Stählinovu edici Klementova díla. Zdaleka se ovšem nejedná o prostý „statistický“ přehled biblických citací a aluzí, jak o něm autorka někdy skromně hovoří; často již zde upozorňuje na další souvislosti v Písmu i v jiných literárních památkách rané církve.

V druhé, „obsahové“ části jsou tyto dílčí závěry shromážděny v ucelené pojednání o Klementově teologii, a to zejména o jeho konceptu dokonalého „gnostika“. Je třeba zdůraznit,

že autorka v druhé části nepracuje pouze s poznatky shromážděnými v části první (i když i takováto prostší syntéza by byla vedle analytické části zcela legitimní), ale do hloubky se zabývá janovskými motivy v Klementově díle bez ohledu na to, jak explicitně jsou tam traktovány: „Druhá polovina knihy tedy vychází z části první, kterou rozvíjí, ale zároveň i přesahuje.“ (Úvod, str. 11) Druhá část se tak stala příležitostí k zhodnocení autorčina samostatného dlouholetého studia Klementových spisů.

Zásadním přínosem práce je precizace pojmu „gnostik“, v negativním smyslu rozšířeného zejména v církevních kruzích. Klement tímto slovem neoznačuje „příslušníka nějaké alternativní skupiny či sekty odvolávající se na ‚tajné‘ nauky podobné těm, které byly objeveny v Nag Hammádí, nýbrž pokročilého křesťana, který poslušen hlasu Pána v Písmech následuje apoštolskou tradici v jediné církvi a s otevřeností vůči částečné pravdě tradic minulých (v Klementově podání především vůči pravdě ‚barbarské‘, tj. židovské, a vůči řecké filozofické tradici) usiluje o poznání Boha prostřednictvím Ježíše Krista, který představuje pravdu v její úplnosti.“ (Úvod, str. 20)

Čtyři kapitoly pojednání o pravém gnostikovi (čti: o věrném křesťanovi) jsou založeny na janovských verších - tématech: 1. „Bůh je světlo a není v něm nejmenší tmy“ (1J 1,5 - důvěryhodnost gnostika); 2. „Nemilujte svět ani to, co je ve světě.“ (1J 2,15 - bezhříšnost gnostika a možnost druhého obrácení); 3. „Dokonalá láska zahání strach“ (1J 4,18 - nebojácnost a sebevědomí gnostika); 4. „Jaký je on, takoví jsme i my v tomto světě“ (1J 4,17 - připodobnění gnostika Bohu). Práce je formulována čtivým a současně precizním jazykem. Nemalé úsilí musela autorka věnovat vlastnímu překladu Klementových i biblických textů; to se týká nejen pozoruhodného exempla o druhém obrácení mladého lupiče (str. 213-214), ale i řady kratších pasáží v celé knize (sr. upozornění na str. 19).

Vzorně je uspořádána bibliografie (rozdělená na primární texty a sekundární literaturu). Je také třeba ocenit rejstřík citovaných míst (Index locorum, str. 189-200; mezi zkratkami biblických knih, uváděnými vesměs podle Českého ekumenického překladu, se ovšem nevhodně vyjímá latinizovaná zkratka Os = Ozeášovo proroctví). Podrobná synopse řeckého textu a latinských překladů 1J a 2J je současně dobrou vizitkou nakladatelství Mlýn, stejně jako kvalitní řecká sazba (drobný lapsus se nachází na str. 117, kde je řecké slovo *epiontón* rozerváno mezerou).

Vzhledem k rozsahu a významu práce jsou uvedené poznámky ovšem zcela marginální. Práce jako celek vynikajícím způsobem odpovídá náročným požadavkům kladeným na edici a kvalitní překlad starověkých, zejména řeckých a latinských textů. Poslouží nejen zájemcům o patristiku či grécistům a latiníkům, ale i širšímu okruhu farářů, studentů teologie, filosofie, a vůbec všech, kdo se zajímají o křesťanské myšlení.

Z uvedených důvodů srdečně **doporučuji pokračovat v řízení pro jmenování Mgr. et Mgr. Jany Plátové, Ph.D. docentem pro obor Teologie.**

Mgr. Jan Dus, Th.D.

Centrum biblických studií, Praha

7.5.2019

